

1. Long Answer any one.

- a) Define and distinguish between economic growth and economic development. How is economic development measured?

OR

- b) Explain the national income trends in India. Do they reflect India's satisfactory growth performance?

2. Long Answer any one.

- a) What is Human Development? What are the essential components of human development?

OR

- b) Distinguish between conventional and non – conventional energy?

3. Short Answer any two.

- a) Discuss the 12th Five Year Plan?
b) What is Planning describe the objectives of planning?
c) Define the failures and achievements during planning periods?
d) Explain N.G.O.s and it's objectives?

4. Short Answer any two.

- a) What have been the objectives of kind reforms in India? How far have these objectives been achieved?
b) Examine the terms and trend between agriculture and industry?
c) Examine the role of agriculture in Indian Economy?
d) Explain the technological changes in Agricultural Sector?

5. Very Short Notes. (All questions are compulsory)

- a) Demographic features.
b) Recent issues in education.
c) Pressure groups.
d) Agricultural Productivity.

1. दीर्घोत्तरी प्रश्न सोडवा कोणतेही एक.

- अ) आर्थिक वृद्धि आणि आर्थिक विकास यांच्या व्याख्या सांगून आर्थिक वृद्धि व आर्थिक विकास यातील फरक स्पष्ट करा व आर्थिक विकास कसा मोजला जातो, स्पष्ट करा?
किंवा
ब) भारतातील राष्ट्रीय उत्पन्नाची प्रवृत्ती स्पष्ट करा. ते भारताच्या समाधानकारक वाढीची कामगिरी दर्शवतात का?

2. दीर्घोत्तरी प्रश्न सोडवा कोणतेही एक.

- अ) मानव विकास म्हणजे काय? मानवी विकासासाठी आवश्यक घटक कोणते आहेत?
किंवा
ब) परंपरागत ऊर्जा आणि अपरंपरागत ऊर्जा यांतील फरक स्पष्ट करा?

3. लघुत्तरी प्रश्न सोडवा कोणतेही दोन.

- अ) 12 व्या पंचवार्षिक योजनेवर चर्चा करा?
ब) नियोजन म्हणजे काय नियोजनाची उद्दिष्ट्ये विषद करा?
क) योजना काळातील यश - अपयशावर चर्चा करा?
ड) एन. जी. ओ. म्हणजे काय? त्याची उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा?

4. लघुत्तरी प्रश्न सोडवा कोणतेही दोन.

- अ) भारतातील जमीन सुधारणांची उद्दिष्ट्ये काय आहेत? ही उद्दिष्ट्ये किती साध्य झाली आहेत?
ब) शेती आणि उद्योग यांच्यातील व्यापार आणि अटींचे परिक्षण करा?
क) भारतीय अर्थव्यवस्थेतील कृषी क्षेत्राची भूमिका स्पष्ट करा?
ड) कृषी क्षेत्रातील तांत्रिक बदलावर चर्चा करा?

5. टिपा लिहा सर्व प्रश्न आवश्यक.

- अ) लोकसंख्येची वैशिष्ट्ये
ब) शिक्षणातील अलिकडील समस्या
क) दबावगट
ड) कृषी उत्पादकता
